

Giá trị văn hóa, nghệ thuật truyền thống qua Tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây

ISSN: 2734-9195 08:00 28/02/2026

Trong nhịp sống hôm nay, những giá trị ấy tiếp tục được kế thừa và tỏa sáng, làm nên sức sống bền bỉ của văn hóa Khmer Nam bộ trong dòng chảy chung của văn hóa dân tộc Việt Nam.

Tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây (Chol Chnam Thmay) diễn ra vào mùa nắng, thời điểm chuẩn bị kết thúc mùa mưa, được đồng bào Khmer Nam bộ quan niệm là dấu mốc thiêng liêng mở đầu cho một năm mới an lành, no đủ. Đây không chỉ là dịp để con cháu bày tỏ lòng hiếu kính với ông bà, tổ tiên, cầu mong mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu, mà còn là thời điểm cộng đồng cùng sum vầy, gắn kết trong niềm vui hân hoan đón chào năm mới.

Hòa chung không khí rộn ràng, phấn khởi ấy, nhiều hoạt động văn hóa, nghệ thuật truyền thống được tổ chức sôi nổi, mang đậm bản sắc dân tộc Khmer Nam bộ. Thông qua các chương trình biểu diễn nghệ thuật, lễ hội dân gian, trò chơi truyền thống..., những giá trị văn hóa đặc sắc được gìn giữ, trao truyền và lan tỏa mạnh mẽ trong đời sống cộng đồng. Tại tỉnh Vĩnh Long, các hoạt động chào mừng Tết Chôl Chnăm Thmây không chỉ góp phần bảo tồn di sản văn hóa dân tộc Khmer, mà còn tạo không gian giao lưu, thắt chặt tình đoàn kết giữa các dân tộc anh em, làm phong phú thêm đời sống tinh thần của nhân dân.

Chôl Chnăm Thmây là lễ hội mừng năm mới theo lịch cổ truyền của đồng bào Khmer, mang ý nghĩa thiêng liêng và sâu sắc trong đời sống tinh thần của cộng đồng. Theo tiếng Khmer, “*Chol*” có nghĩa là giàu có, sung túc; “*Chnam Thmay*” là chào đón năm mới, hàm ý cầu mong một năm mưa thuận gió hòa, cuộc sống đủ đầy, hạnh phúc. Hằng năm, lễ hội được tổ chức vào khoảng giữa tháng Tư dương lịch và diễn ra trong ba ngày với nhiều nghi lễ truyền thống đặc trưng như: rước đại lịch - đánh dấu thời khắc chuyển giao năm cũ, năm mới; dâng cơm để bày tỏ lòng tri ân đối với chư tăng; tắm tượng Phật nhằm gột rửa điều không may, cầu phúc lành; cùng nghi thức cầu siêu tưởng nhớ ông bà, tổ tiên đã khuất.

Không chỉ mang giá trị **tín ngưỡng tôn giáo**, Chôl Chnăm Thmây còn là dịp quan trọng để giáo dục truyền thống đạo đức cho thế hệ trẻ, đặc biệt là tinh thần hiếu thảo với ông bà, cha mẹ, ý thức gìn giữ phong tục tập quán tốt đẹp của dân tộc. Thông qua các nghi lễ và sinh hoạt cộng đồng, mối quan hệ gia đình, phum sóc được củng cố, tình làng nghĩa xóm thêm bền chặt, góp phần thắt chặt khối đại đoàn kết trong cộng đồng người Khmer Nam bộ nói chung và tỉnh Vĩnh Long nói riêng.

Múa Chhân (Rôbăm Yeak Roăm) là vũ kịch dân gian độc đáo của người Khmer trong dịp Tết Chôl Chnăm Thmây tại tỉnh Vĩnh Long

Ở ý nghĩa rộng hơn, tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây còn thể hiện khát vọng về một cuộc sống ấm no, sung túc và an lành ngay từ những ngày đầu năm mới. Những giá trị văn hóa được hun đúc qua lễ hội không chỉ góp phần làm phong phú bản sắc văn hóa dân tộc Khmer, mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn, phát huy di sản văn hóa các dân tộc thiểu số, đóng góp tích cực vào bức tranh đa dạng, thống nhất của nền văn hóa Việt Nam đậm đà bản sắc dân tộc.

Tại Vĩnh Long, trong những ngày Tết Chôl Chnăm Thmây, bên cạnh việc tham gia các nghi lễ truyền thống được tổ chức trang nghiêm tại các chùa Khmer, đồng bào còn tích cực tham gia các hoạt động văn hóa, nghệ thuật đặc sắc mang đậm bản sắc dân tộc. Những điệu hát múa Rô - băm uyển chuyển, hát Dù Kê giàu tính tự sự, cùng múa trống Chhay-dăm sôi động, rộn ràng được trình diễn trong không khí vui tươi, phấn khởi, thu hút đông đảo người dân và du khách thưởng thức. Các hoạt động này không chỉ góp phần giữ gìn, phát huy các loại hình nghệ thuật truyền thống của đồng bào Khmer, mà còn tạo không

gian giao lưu văn hóa, thắt chặt tình đoàn kết giữa các dân tộc trên địa bàn tỉnh, làm phong phú thêm đời sống tinh thần của nhân dân trong những ngày đầu năm mới.

Trong những ngày diễn ra Tết cổ truyền **Chôl Chnăm Thmây**, dàn nhạc ngũ âm giữ vai trò đặc biệt quan trọng và thường xuyên hiện diện trong các nghi lễ truyền thống của đồng bào Khmer xuyên suốt những ngày Tết. Nhạc ngũ âm, còn gọi là Pinn Peat, không đơn thuần là phương tiện biểu đạt âm thanh, mà được xem như “linh hồn” của lễ hội, gắn kết không gian tín ngưỡng với đời sống sinh hoạt cộng đồng. Dàn nhạc được hợp thành từ năm bộ nhạc cụ tương ứng với năm loại chất liệu khác nhau: bộ đồng, bộ sắt, bộ mộc, bộ hơi và bộ da, tạo nên năm âm sắc riêng biệt, hài hòa nhưng không trùng lặp, tượng trưng cho sự cân bằng giữa con người với thiên nhiên và vũ trụ.

Mỗi bộ trong dàn nhạc ngũ âm thường gồm một, hai hoặc ba loại nhạc cụ cùng tham gia hòa tấu, tạo nên kết cấu âm nhạc phong phú, linh hoạt. Đặc biệt, các bài bản nhạc ngũ âm chủ yếu được lưu truyền bằng hình thức truyền miệng, mang đậm dấu ấn cộng đồng và tính kế thừa giữa các thế hệ nghệ nhân. Chính yếu tố này đã hình thành nên tính ứng tấu cao trong quá trình diễn tấu, cho phép người nghệ nhân thể hiện sự sáng tạo, cảm xúc và kinh nghiệm cá nhân, nhưng vẫn giữ được khuôn thức truyền thống của từng bài bản.

Khi giai điệu nhạc ngũ âm vang lên, không gian lễ hội như được tiếp thêm sinh khí, tạo nên bầu không khí vui tươi, rộn rã và thiêng liêng, góp phần khơi dậy niềm tin, niềm vui và khát vọng về một năm mới an lành, hạnh phúc. Qua đó, nhạc ngũ âm không chỉ đóng vai trò phục vụ nghi lễ, mà còn là di sản văn hóa phi vật thể đặc sắc, phản ánh chiều sâu tâm hồn, bản sắc và sức sống bền bỉ của văn hóa Khmer Nam bộ trong dòng chảy văn hóa dân tộc Việt Nam.

Nghi thức tắm Phật trong Tết Chôl Chnăm Thmây tại Chùa Veluvana xã Phong Thạnh, tỉnh Vĩnh Long

Trong lễ Chôl Chnăm Thmây, điệu múa Rô-băm Chun Por (múa chúc phúc) thường được lựa chọn biểu diễn với ý nghĩa cầu chúc cho nhân gian được bình an, **hạnh phúc** và no đủ trong năm mới. Điệu múa này thường được biểu diễn từ 3 đến 7 diễn viên, với các động tác mềm mại, uyển chuyển, mang tính ước lệ cao. Chuỗi động tác được xây dựng dựa trên hình ảnh sự sinh sôi, nảy nở của thực vật trong tự nhiên như: hạt nảy mầm, lá non vươn lên, lá trưởng thành, cành đâm chồi, hoa nở và kết trái, qua đó gửi gắm khát vọng về sự sống, sự phát triển và thịnh vượng.

Không chỉ là một tiết mục nghệ thuật mang tính trình diễn, múa Rô-băm Chun Por còn hàm chứa giá trị biểu tượng sâu sắc trong đời sống văn hóa tinh thần của đồng bào Khmer. Mỗi động tác múa là một lời chúc phúc được “thể hiện bằng hình thể”, phản ánh quan niệm sống hài hòa với thiên nhiên, tôn trọng quy luật sinh trưởng và vòng tuần hoàn của vạn vật. Việc biểu diễn điệu múa trong dịp Tết Chôl Chnăm Thmây vì thế mang ý nghĩa mở đầu cho một năm mới tràn đầy sinh khí, đồng thời thể hiện niềm tin của cộng đồng vào tương lai tươi sáng, ấm no và hạnh phúc.

Hằng năm, góp phần tạo nên không khí sôi nổi, rộn ràng đón mừng tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây, Đoàn Nghệ thuật Khmer Ánh Bình Minh tổ chức nhiều đêm diễn phục vụ bà con đồng bào dân tộc Khmer trên địa bàn tỉnh Vĩnh Long. Các chương trình được dàn dựng công phu, tập trung giới thiệu và tái hiện những loại hình nghệ thuật truyền thống đặc sắc như: múa Rô-băm, trích đoạn sự tích Chôl Chnăm Thmây, biểu diễn nghệ thuật Châm riêng Chà Pây, cùng các tiết mục hát, múa tái hiện nghi thức rước Đại Lịch Boho Songkran. Thông qua những đêm diễn giàu bản sắc, Đoàn Nghệ thuật Khmer Ánh Bình Minh không chỉ mang đến món ăn tinh thần ý nghĩa cho bà con trong dịp Tết cổ truyền, mà còn góp phần bảo tồn, truyền dạy và lan tỏa giá trị văn hóa nghệ thuật Khmer Nam bộ đến thế hệ trẻ. Các tiết mục được dàn dựng gắn với lễ hội, phong tục và đời sống tín ngưỡng, giúp người xem hiểu rõ hơn về nguồn cội, ý nghĩa của Tết Chôl Chnăm Thmây, đồng thời thắt chặt tình đoàn kết cộng đồng, góp phần làm phong phú đời sống văn hóa tinh thần của đồng bào Khmer tại Vĩnh Long.

Nghệ thuật hát múa Rô-băm là loại hình kịch múa cổ điển, sân khấu cung đình lâu đời nhất của người Khmer Nam Bộ, với cốt truyện chính là trường ca Riêm Kê, dựa trên sử thi nổi tiếng Ramayana của Ấn Độ. Nét đẹp của điệu múa Rô-băm thể hiện sự tinh tế, uyển chuyển qua các đường cong trong từng động tác của các ngón tay, ngón chân cong, cổ tay cong,... bài múa Rô-băm sự

tích Chôl Chnăm Thmây đề cao giá trị giáo dục và nhân văn sâu sắc, truyền tải thông điệp ý nghĩa về tính ngưỡng tôn giáo, ca ngợi chính nghĩa, thiện thắng ác, qua đó truyền tải triết lý nhân sinh và văn hóa truyền thống sâu sắc trong năm mới.

Nghệ thuật Châm riêng Chà Pây là loại hình nghệ thuật dân gian độc đáo, kết hợp giữa đàn Chà Pây và hát Châm riêng, khi diễn tấu người biểu diễn vừa đàn từng đoạn nhạc, sau đó vừa ứng tác với từng câu hát thể hiện nội dung về một cốt truyện hoặc đề tài mang tính giáo dục, hướng thiện trong cuộc sống, bài diễn tấu công ơn sinh thành thể hiện tình cảm bao la, vô bờ bến của Cha Mẹ dành cho con cái.

Có thể khẳng định rằng, Tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây không chỉ là dịp lễ quan trọng trong đời sống tín ngưỡng của đồng bào Khmer, mà còn là không gian hội tụ, thăng hoa của những giá trị văn hóa, nghệ thuật truyền thống đặc sắc đã được gìn giữ, bồi đắp qua nhiều thế hệ. Từ nghi lễ tâm linh trang nghiêm nơi cửa chùa, đến những thanh âm rộn ràng của nhạc ngũ âm, những điệu múa Rô-băm uyển chuyển, lời ca Châm riêng Chà Pây mộc mạc mà sâu lắng..., tất cả đã hòa quyện tạo nên một bức tranh văn hóa sinh động, giàu bản sắc, thấm đẫm tinh thần nhân văn và triết lý sống hướng thiện.

Tại Vĩnh Long, việc tổ chức các hoạt động văn hóa, nghệ thuật gắn với Tết Chôl Chnăm Thmây không chỉ góp phần bảo tồn và phát huy di sản văn hóa của đồng bào Khmer, mà còn lan tỏa những giá trị tốt đẹp về đạo lý làm người, tình cảm gia đình, tinh thần đoàn kết và khát vọng vươn lên trong cuộc sống. Qua đó, lễ hội trở thành cầu nối bền chặt giữa truyền thống và hiện đại, giữa các thế hệ và các dân tộc anh em, đóng góp tích cực vào việc xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Trong nhịp sống hôm nay, những giá trị ấy tiếp tục được kế thừa và tỏa sáng, làm nên sức sống bền bỉ của văn hóa Khmer Nam bộ trong dòng chảy chung của văn hóa dân tộc Việt Nam.

Bài và : **Ngọc Thư**